

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-311-8-20>**COMPOSITES IN THE MODERN GERMAN LANGUAGE****КОМПОЗИТИ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ****Derkevych N. A.**

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of German Philology and Methods
of Teaching the German Language
Ternopil Wolodymyr Hnatiuk National
Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Деркевич Н. А.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької філології
та методики навчання
німецької мови
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Нові слова та вирази слугують на позначення нових предметів та явищ у різних сферах життя, передають нове бачення й розуміння того, що вже раніше існувало у суспільстві. Носії мови утворюють практично щоденно нові слова, за допомогою яких вони характеризують, найменують те, що виявилось для них новим, своєрідним та актуальним. «Інновації слугують не лише для номінації нових предметів і явищ, вони показують у свою чергу процес сприйняття й осмислення всього того, що відбувається у суспільстві, що призводить до їх творення» [1, с. 13].

Складні слова виступають засобом формування нових понять і відіграють у системі політичної комунікації важливу текстоутворюючу та комунікативну роль. «Словоскладання є важливим засобом лінгвістичної економії, нові слова можуть у свою чергу використовуватися у будь-якій синтаксичній функції, в якій також можуть використовуватися прості слова тієї самої частини мови», стверджує Дуден [2, с. 329].

«У ході словоскладання – поєднуються дві одиниці з лексематичним значенням, утворюючи новий текст або лексичне слово. Елементи, що використовуються для цього, часто можуть бути використані як самостійні слова, за необхідності доповнені відповідними з'єднувальними засобами», – так вважає Людвіг М. Ейхінгер [3, с. 115].
Наприклад:

Ameise_{subst} + n + Bau_{subst}
Erd(e)_{subst} + Zug_{subst}

У композиті другим складником завжди є іменник, однак першим складником може бути не лише іменник, «хоча цей тип поєднання складає 80% іменникових композитів відповідно до граматики Дудена, також лексеми інших частин мови, передусім дієслів (8%), також прикметників (на 5%)», – стверджує Людвіг М. Айхінгер [3, с. 115]:

Stopp(en)_{verb} + Uhr_{subst}

Schnell_{adj} + Aufzug_{subst}

Словоскладання зазвичай має два основних терміни, вони є одноморфемними, але вони також можуть бути багатоморфемними, якщо до первинного складного слова додаються додаткові основні морфеми та утворюється складне похідне слово або ж якщо афіксальні утворення стають складовими композитів. Якщо обидва компоненти складного слова є семантично, генетично, синтаксично еквівалентними/рівноправними, вони належать до одного слова та класу позначень. Між ними існує антонімічний зв'язок, і мова йде про зв'язок різних визначень подвійного явища, зовнішності, функції: *Gott-Mensch, Arzt-Kosmonaut, Schauspieler-Autor, Kinder-Gangster, Radio-Fernseher, ein neu-alter Freund* [7, с. 61]. Такий тип сурядності є порівняно рідкісний, але все ще продуктивний з іменниками та прикметниками. У дослідженні Гайнца Фатера виявляємо, що «кількість сурядних словоскладань у німецькій мові є обмеженою; вони, безумовно, складають менше 5% усіх композитів» [7, с. 81]. Складні іменники цього рідкісного типу, найімовірніше, використовуватимуть сьогодні у газетній мові; мова йде про незвичну подвійну професію *Dichter-Übersetzer, Arzt-Geologe, Maler-Poet* [2, с. 466] або при незвичні види тварин та флори: *Kartoffel-Tomate, drei kleine Tiger-Löwen*. Також спостерігаються копулятивні/сурядні утворення зі складеними компонентами: *Doppelbett-Couch, Radio-Kassettenrecorder*. Однак щодо імен, то сполучне складне слово використовується як засіб збереження попереднього прізвища після одруження *Pümpel-Mader* або для поєднання двох імен *Karlheinz*, рідше для топонімів *Garmisch-Partenkirchen* [2, с. 467].

Надзвичайно важливу роль з точки зору частоти уживання та продуктивності відіграють підрядні композити, у яких перший компонент підпорядковується другому, який є базовим, визначальним щодо частини мови та категорії роду. «Підрядні композити гіпотактично організовані, тобто другий складник визначає граматичний функціональний клас композиту загалом – стверджує Й. Ербен [4, с. 62].

У більшості випадків у композитах встановлюється чіткий взаємозв'язок між першим компонентом і певною частиною мови: *Haus-tür* (іменник), *Groß-stadt* (прикметник), *Drei-eck* (числівник), *Innen-raum* (частка), *Ich-mensch* (займенник), *Fahr-schein* (дієслово). «Обидва складники можуть бути морфемними конструкціями з основної та похідної морфем, однак деколи зустрічаються композити, які складаються більше ніж із чотирьох морфем» – стверджує Я. Грім [6, с. 902]. Композити типу *Überseereichweitenfernsehrichtfunkverbindung* спостерігаються лише у спеціалізованій лексиці [5, с. 82]. Як об Грім говорить про декомпозицію, яка зазвичай зустрічається як поєднання трьох твірних морфем [6, с. 902]. Обидва лінгвісти пояснюють найпоширеніші типи композитів, які пишуться за допомогою дефіса: *Autogaragen-Besitzer*, *Braunkohlen-Brikett*, *Briefkasten-leerung*, *Braunkohlen-Verarbeitungskombinat* [5, с.82; 6, с. 902].

«Композити, які складаються із чотирьох морфем, серед яких один є прикметником або дієслівною основою; розподіл чотирьох морфем відбувається симетрично щодо обидвох безпосередніх складників: *Autobahn-raststätte*, *Braunkohlen-tagebau*, або й асиметрично *Roggen-vollkornbrot*, *Waffenstillstands-verhandlungen*, *Groß-drehmaschinenbau*» [5, с. 82; 6, с. 911].

Видається можливим та актуальним подальше вивчення шляхів творення лексичних одиниць з метою спостереження їх складників та дослідження їх семантики.

Література:

1. Клименко Н. Ф. Словоскладання. Абревіація. *Словотвір сучасної української літературної мови*. Київ : 1979. 317 с.
2. Duden. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Mannheim ; Wien; Zürich : Dudenverlag, 1995. 864 s.
3. Eichinger M. Ludwig Deutsche Wortbildung: Eine Einführung. Gunter Narr Verlag. Tübingen : Narr, 2000. 207 s.
4. Erben J. Einführung in die deutsche Wortbildungslehre. Berlin : Erich Schmidt Verlag, 1993.182 s.
5. Fleischer Wolfgang Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache, 5. Auflage. VEB Bibliographisches Institut. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1995. 382 s.
6. Grimm Jacob Deutsche Grammatik II. Berlin, Hildesheim : Georg Olms Verlagsbuchhandlung, 1967. S. 786–901.

7. Vater Heinz Einführung in die Sprachwissenschaft. München : Wilhelm Fink Verlag, 1996. 285 s.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-311-8-21>

**GENDER ASPECT OF PHONETIC CHARACTERISTICS
OF GERMAN SPONTANEOUS SPEECH**

**ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ФОНЕТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ
НІМЕЦЬКОГО СПОНТАННОГО МОВЛЕННЯ**

Zinchenko O. A.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Germanic and Finno-Hungarian
Philology
Kyiv National Linguistic University
Kyiv, Ukraine*

Зінченко О. А.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри германської
і фіно-угорської філології
Київський національний
лінгвістичний університет
м. Київ, Україна*

Сучасні лінгвістичні розвідки спрямовані на дослідження різних аспектів мовленнєвої діяльності людини. Увага дослідників зосереджена на вивченні різних аспектів структури спонтанного мовлення, а також на факторах, які визначають його продукування. Реалізація непідготовленого мовлення залежить від комунікативної ситуації, соціального статусу співрозмовників, їх ролей [6] і від статі мовців [5].

Специфіку мовлення чоловіків і жінок досліджено на матеріалі російської [3], англійської [7], французької [1], німецької [10] та української мов [2]. Утім результати досліджень фрагментарно описують мовлення чоловіків і жінок на супрасегментному рівні.

Спонтанна комунікація створюється згідно із законами мови, яку використовує мовець [3, 249]. Питання про використання законів мови у спонтанному мовленні чоловіками і жінками залишається багато в чому нерозв'язаним, оскільки більшість досліджень проведені на матеріалі підготовленої комунікації, або не враховувався гендерний чинник.